

IVN

Vereniging voor natuur en milieueducatie

De Wielewaal

(volgnr. 16)

Afd. Leek/Nietap

Jaargang 9, april 2009

Losse nummers € 1,00

IVN – afdeling Leek / Nietap

Het IVN, Vereniging voor natuur- en milieueducatie, is een vereniging van vrijwilligers en beroepskrachten die zich richt op een duurzame samenleving door het vergroten van de betrokkenheid van mensen bij natuur, milieu en landschap. Verspreid over Nederland heeft het IVN 174 afdelingen. Ongeveer 17.000 leden zetten zich actief in voor natuur, milieu, landschap en leefomgeving door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten.

Samenstelling bestuur:

Voorzitter:	vacant	Lid:	Laus Paagman
Secretaris a.i.:	Wiep Hartlief-Jansons	Lid:	Madeleine v. Barneveld
Penningmeester:	Kees Nagelmaeker	Lid:	Vacant
Lid:	Herman de Heer		

Werkgroepen: Geen

Secretariaat: Mw. W.B. Hartlief-Jansons
Jonkersvaart 111, 9354 TN Zevenhuizen
tel. : (0594) 51 68 38
e-mail: ivnleek_jawi@hotmail.com

Sluitingsdatum kopij volgend blad 31 september 2009
Kopij aanleveren als Word-document,
Foto's aanleveren als JPEG-document (verschijnt eind oktober 2009)

Redactie: Herman de Meijer, e-mail: meysie@home.nl of ivnleek@home.nl

Contributie:

De leden van IVN-afd. Leek / Nietap betalen minimaal €16,00, gezinsleden minimaal €3,00 en donateurs minimaal €7,00 per jaar.

Ledenadministratie:

Nieuwe lidmaatschappen, verhuizingen, opzeggingen en overschrijvingen kunnen worden gemeld bij het afdelingssecretariaat. Opzeggingen en overschrijvingen vinden uitsluitend plaats per 1 januari van het navolgende jaar.

Omslag: Ontwerp door Willem Hovinga
Druk: Drukkerij “De Zijlen”

Website: <http://www.ivn.nl/leeknietap>

Inhoud:

<u>IVN- afdeling Leek / Nietap</u>	pg. 1
<u>Inhoud</u>	pg. 2
<u>Voorjaarsmoetheid?</u>	pg. 3
<u>Winter-snertwandeling in het Natuurschoonbos,</u>	pg. 4
<u>Symboliek in de Supermarkt,</u>	pg. 6
geheime boodschappen uit de natuur.	
<u>Scholeksters tellen. Wie doet mee?</u>	pg. 13
<u>Verwondering.</u>	pg. 14

ACTIVITEITEN

Vanaf april 2009

	pg. 17
- Herkenningstraining dagvlinders, 16 mei en 25 juni	pg. 17
-Slootjesexcursie voor de jeugd, 9 mei.	pg. 17
- Dagvlinderexcursie, 9 mei	pg. 17
- Plonzenweekeinde, 15 – 17 mei.	pg. 18
-Excursie door de “Bevervallei”, 17 mei.	pg. 18
-Zomerfietstocht, 21 juni.	pg. 18
-Vlinderestafette langs Pieterpad, 22/23 augustus	pg. 19
-Nationale nachtvlindernacht, 28 augustus.	pg. 19
-Nacht van de Nacht, 24 oktober.	pg. 19
-!!! Aankondiging !!!	pg. 19
Aankomende landschapsgidsencursus Westerkwartier	

<u>Natuurvakantie in het Land van Maas en Waal</u>	pg. 21
<u>“IVN Zomerweek”</u>	
<u>Vijf vreemde gasten in Zuidelijk Westerkwartier.</u>	pg. 24
<u>Excursie langs het Molenkanaal, 21 maart</u>	pg. 34
<u>AGENDA samenvatting</u>	pg. 35

Voorjaarsmoeheid?

Is er een jaargetijde waarnaar men langer en met meer ongeduld uitkijkt dan naar de lente? We zeggen vol verlangen :”Nog even, dan is het lente”. De zomer komt, de herfst is er, de winter van vroeger is verdwenen, maar we *wachten* op de lente. Direct na de jaarwisseling halen we de lente naar voren met bloeiende bollen in huis, in de winkels kijken we naar de new arrivals en we doen alvast klussen buitenshuis om het voorjaar af te dwingen. Binnen laat het felle licht zien dat we ook zoiets moeten doen als voorjaars schoonmaak. Dit lijkt vermoeiend, gek genoeg krijg je daar energie van.

Moe zijn in deze verwachtingsvolle tijd klinkt vreemd. Vroeger heette het gebrek aan vitaminen en aan zonlicht, de winteropslag loopt op zijn eind. Misschien worden we gewoon moe van het wachten, maar waarop? Vul maar in, beter weer scoort hoog.

Troost voor de vermoeiden onder u: Het voorjaar komt altijd. De dagen gaan lengen, het licht wordt anders en de zon wordt warmer. Eigenlijk gaat het best snel, hoewel we het blad wel aan de bomen kunnen kijken! De aanloop naar deze uitbarsting van groen is subtiel, kleine veranderingen in kleur, kleine bloemen, langzaam dikker wordende takken, jonge blaadjes en zingende vogels, steeds meer en mooier. Elke kleine verandering geeft energie.

En dan de vraag “Wanneer is het voorjaar”? Is het pas lente als de bomen groen zijn, de vogels nestelen en de lange mouwen de kast in kunnen? Meteorologen zijn het niet eens met de kalender die de zonnwende in maart aangeeft. Zij willen in maart ontwaken uit de winterslaap, wij het liefst in januari en de dichter pas in mei: “Een nieuwe Lente en een nieuw Geluid”. Tussen januari en mei liggen echter vier prachtige maanden vol beloften en ontwakende energie. Mei is de kroon op de lente, de ultieme verwachting van nieuw leven en energie: in mei wordt de meiboom versierd, er wordt rondom gedanst, de natuur is stralend wakker en de dansers onvermoeibaar: op naar de zomer.

In deze Wielewaal artikelen over bijzondere, energieke gasten in het Westerkwartier, over symboliek dicht bij huis, over zomervoorpret en een vooruitblik op activiteiten. Veel energie bij het lezen, niet wachten, maar genieten.

Wiep Hartlief

Winter-snertwandeling in het Natuurschoonbos, 20 december 2008.

Met 8 man beginnen we de wandeling, het weer is prima. Zelf ben ik een half uur te laat. De groep heeft dan de damherten, de omgevallen dikke beuk, de camping en de duiventil al achter de rug. Bij de waterwinningssloot vinden we een aangevreten schelpdoublet van de gewone zwanenmossel. Barend en Kees hebben dan al uitgelegd dat de muskusratten dit hebben gedaan. Ook een vegetariër zondigt wel eens door een hapje vlees te nuttigen. Deze brede en diepe sloot voert water af voor de boeren. Begrijpelijk, maar tegelijkertijd komt de natuur hier veel te droog te staan. Dan komen we bij de pingo-ruïne, (met kienhout van 8.000 jaar oud), het Vagevuur. De pingo stamt uit de tweede ijstijd, net zoals de potklei waardoor dit bos zo uniek is. Potkleibossen zijn in Nederland op de vingers van 1, of 2 handen te tellen. Ze worden gekenmerkt door een zeer uitbundige plantengroei, hier in de Maatlanden en Natuurschoonbos met ruim 200 soorten. In deze oksel van Nietap waar we nu wandelen, is er verder nog veel meer, wat voor deze plantenrijkdom zorgt. Je hebt hier zand, veen en klei naast elkaar plus dan nog de keileem en de potklei, er is kweldruk, er is een belangrijk hoogteverschil van min 1 (Leekstermeer) tot plus 5 m NAP (Zandrug van Nietap), en er komen schrale en voedselrijke plekken naast elkaar voor. En dan als klap op de vuurpijl; levert de potklei veel kalk en de zure regen en de hoogveenrestantjes veel zuur. Meer diversiteit is praktisch onmogelijk. Zeer opvallend is dat alle struiksoorten en veel boomsoorten hier dan ook voorkomen. Ik noem alleen de struiken: Gelderse roos, vlier, peterselievlier, wegedoorn, sleedoorn, krentenboompje, lijsterbes, sporkehout, kamperfoelie, vogelkers (beide), lijsterbes, alle bessoorten (zwart, rood en kruis), hondsroos, kruipwilg, struikhei, klimop, hop, hulst, kardinaalsmuts, braam, hazelaar en meidoorn. Een geweldige rijkdom. Het lukt mij net om in 1 ademtocht uit te spreken.

Gele trilzwam

Alleen de brem is door ons niet gezien.

Barend legt uit dat de grotere bomen hier het loodje leggen bij storm en harde wind omdat deze moeilijk door de ondiepe potklei kunnen wortelen. We zien en horen naast het gewone grut als mezen, roodborstje en winterkoning, ook de grote bonte specht, de

boomkruiper, een buizerd, een stelletje vinken, de staartmees, stormmeeuwen, een kauw. We missen de Noorse kauw, de groene specht en de kleine bonte specht die hier ooit gezien zijn. Ook het eekhoortje laat zich niet “spotten”. Paddestoelen zien we ook, maar door de nachtvorst zijn de meeste al verschrompeld. Toch noteren we de nevelzwam, de gele trilzwam (*Tremella mesenterica*) en het fluweelpootje (*Flammulina velutipes*). Naar verluidt komen er hier in de herfst veel en zeldzame paddestoelen voor. Misschien dat onze paddenstoelen-kenner Ab Neutel daar meer van weet.

Cultuurhistorisch is het gebied van de Maatlanden en Natuurschoon met zijn

Fluweelpootje

vierkilometerhokken ook erg interessant. We noemen het voorwerk Terheyl (ter helle), de pingo het vagevuur, de boerderij Rome en de verdwenen kloosterboerderij (het Paradijs). Verder is er het esje van Ter Heijl ontstaan uit een Celtic field en door de monniken verder gebruikt als landbouwgrond. Prachtig is ook het kleinschalige wijkencomplex en

iets zuidelijker de jonge veldontginning die aansluit bij het Steenbergerveld. Het landgoed Ter Heijl, erkent als 1 der 27 havezaten van Drente, moet behouden blijven.

Het kan niet zo zijn dat men op een bevolking van 1.100 man 800-700-600 woningen gaat bouwen in zulk een fantastisch, cultuurhistorisch en natuurhistorisch, gebied. Wilt u meer weten dan raad ik u aan het GROENBOEK van Natuurlijk Oostindië Terheyl (NOT) te downloaden via <http://verenigingnot.nl> De heren Lubbert en Eeuwe Dijk hebben er een geweldige studie van gemaakt.

Om een uur of vijf, als het al wat donker begint te worden zijn we bij De Waag. Onder het genot van de heerlijk zelfgemaakte snert en een drankje praten we nog wat na. Het was gezellig, het was aangenaam en leerzaam bovendien.

Het persbericht moet in het vervolg wel met foto in de krant staan, is de conclusie van iedereen. Dan kunnen veel meer mensen ervan genieten.

Herman de Heer

**Symboliek in de Supermarkt,
geheime boodschappen uit de natuur.**

Het zijn net schilderijen!

Groenten en fruit vrolijken voor velen het verplichtte boodschappen doen op. Mooi gerangschikt verlokken ze ons tot kopen en wees eerlijk, we kunnen ons geld slechter besteden. Deze keer een artikel over symbolen van natuurproducten en hoe beeldende kunstenaars deze boodschappen lazen. Dit geven ze tot vandaag aan ons door. In de beeldende kunst zeggen bloemen en planten veel over de gevoelens die passen bij de tekening of schildering, het moet bij de kijker een bepaald gevoel oproepen. Niet alleen een romantisch gevoel, maar ook een gevoel passend bij de omstandigheden: leven, dood, of rijkdom. Een ander onderwerp dan u gewend bent, hopelijk wekt het uw nieuwsgierigheid, veel leesplezier.

De geheime boodschap van fruit.

Al sinds de prehistorie staan groente en fruit centraal in de symbolische beeldvorming, waarschijnlijk spreekt het feit dat ze ons als voedsel dienen, en daarom ons welbevinden beïnvloeden tot de verbeelding. Symboliek over producten van en uit de natuur komen we vaak en onverwacht tegen in de kunst. Voor ons is fruit eten verbonden met vitamines, mineralen en weinig calorieën, en de bijna magische “2 stuks per dag” is niet verbonden met andere, misschien betoverende eigenschappen. Opvallend is dat naast specifieke symboliek aan bijna alle vruchten vruchtbaarheid wordt toegekend, ze heten dus niet voor niets *vrucht*..

En nu specifieker...

Appels zijn naast vruchten van kennis ook symbool voor liefde, huwelijk, jeugd, vruchtbaarheid en een lang leven, vooral de rode appels zijn verleidelijk. Jammer om ze in een plastic zak te verpakken. Zij liggen in de schappen vaak naast de (netjes met) *sinaasappels*, die de dubieuze vermenging zijn van maagdelijkheid en vruchtbaarheid. Op schilderijen heeft het kindje Jezus vaak een sinaasappel of appel in de hand als symbolisatie van zijn moeder en van geluk.

Madonna met appels.

Bacchus

Bloeiende kersenboom

Mooie trossen *druiven*, vooral bode van naderend najaar, worden geassocieerd met rijkdom en genot, Bacchus zit getooid met de wijnstok te midden van appels en vijgen. Druiven symboliseren daarnaast nieuw leven vol met beloften. Ook klein van stuk, mooi en erg lekker zijn *kersen*. En wat een symboliek: kersrode lippen betekenen ware schoonheid, wangen worden niet alleen met bellefleuren, maar ook met kersen vergeleken, onder de

kersenboom hoor je te mediteren over leven en dood, aangezien de bloesem zeer elegant afsterft. De *pruimenboom* bloeit op de overgang van twee seizoenen, de vrucht staat voor terugkeer van jeugdigheid, maar ook voor trouw.

De heel gewone *banaan* is door Alexander de Grote meegebracht. Deze is ook goed vertegenwoordigd in de schappen, de botanische naam luidt *Musa sapientum*, volgens de Arabieren vrucht der wijzen betekent, echter voor Boeddha was de bananenboom symbool van vluchtigheid en zwakte van het materiële en van denkbeelden. Een vrucht met twee kanten of uiteinden?.

Dadelpalm.

Geschilderde granaatappels

Vanuit de oudheid kennen we als bijzonder *de abrikoos, de perzik, de dadel en de granaatappel*. Dames, let op, abrikozen kunnen verwijzen naar getrouwde vrouwen met een minnaar. Door de Romeinen werd de perzik de vrucht van Venus genoemd, hierbij kun je heerlijk fantaseren, in de christelijke symboliek is Venus ingeruild voor verlossing. De dadelpalm groeit in de oase en is de levensboom, hoe hoger de takken naar de hemel reiken, hoe meer de vruchten Het Leven in al zijn facetten symboliseren. De granaatappel staat eindelijk voor wijsheid, die hebben we gemist en is toch wel belangrijk. De granaatappel is een geschenk van zowel God als Allah aan de mensen. Kortom, heel fijn dat we deze vruchten vers op de markt kunnen kopen. Met *knoflook*, ook al bekend bij de Egyptenaren, wordt het kwade oog verdreven, maar geeft daarnaast fysieke bescherming: rauwe knoflook maakt sterk. Relatief nieuw in het fruitvak zijn verse *lychees, mango's en kiwi's*. Leg de lychees onder het bed als er kindervens is, het zou echt helpen; mango's zijn heilige vruchten in India, ze geven rust en geluk. De *kiwi* of Chinese kruisbes komt uit Nieuw Zeeland en staat o.a. voor slimheid.

Met al deze vruchten is de fruitafdeling goed gevuld, het is moeilijk te zeggen wat ontbreekt voor het dagelijkse leven. Natuurlijk kunnen naast alle informatie op de bijbehorende borden deze symbolische wetenswaardigheden niet worden vermeld, maar misschien kijkt u nu niet alleen meer naar het gehalte aan vitaminen en mineralen waaraan vruchten ook rijk zijn.

De taal van de bloemen of zeg het met bloemen.

“Mij spreekt de blomme een tale” dichtte Guido Gezelle, en niet allen hem. De vele soorten bloemen geven kleur aan de dagen en helpen bij het uitdrukken en ondergaan van gevoelens.

Echter als u een (veld)boekje krijgt is niet de eerste gedachte: wat wil de gever mij zeggen? De bloemen van het seizoen zijn altijd mooi en misschien kent de gever uw smaak voor vorm en kleur. Toch zijn zonnebloemen niet de eerste keus bij een bruidsboekje en worden lelies relatief vaak gebruikt in grafstukken, waarbij wit een duidelijke keuze kan zijn.

Rituelen

Gecondoleerd.

Gefeliciteerd

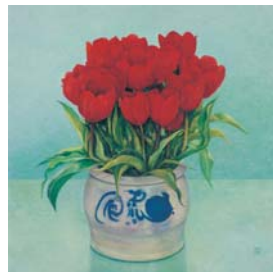
Nog 40 jaar samen1.

De esthetische schoonheid van bloemen heeft door de eeuwen heen dichters en kunstenaars geïnspireerd. Denk aan de huidige populariteit van schilders uit het Victoriaanse Engeland als Millais met zijn Ophelia en Waterhouse met zijn Lady of Shalott, denk aan de stillevens door de eeuwen heen, denk aan Vincent van Gogh. De symboliek neemt een grote plaats in, veel moeite wordt gedaan om een verholde boodschap over te brengen. Heeft deze omzichtigheid nog een plaats in onze moderne nuchtere tijd. Wie stuurt of ontvangt een brief met één viooltje en weet dat dit liefde betekent maar tevens de ledigheid zonder de geliefde? Wij noemen dit valse romantiek, nee wij sturen speciale sms-jes en herstellen Valentijn in ere, duurt maar één dag. Welke bloementaal kunnen we ontdekken in een (veld)boeket of in de natuur zelf en is het romantische aspect het enige?

En nu specificieker.....

lente

Symboliek: Omringd door de natuurlijke cyclus van leven en dood werd dit schilderij wereldberoemd.

Symboliek: tulpen van de 1ste mei.

In het voorjaar zijn er *tulpen*, verheerlijkt als bloemen in het paradijs, er zijn *narcissen* die voor genegenheid staan en *primula's* die bevalligheid vertegenwoordigen. Neem nog een paar *sneuwklokjes*, doorzetting, *krokussen*, geweten, en hyacinten die volgens mij alleen maar lekker ruiken, en u geeft of ontvangt veelbelovende voorjaarsgroeten.

De *meidoorn* geeft hoop, het *viooltje* liefde en de *brem* duidt ijver aan. De natuur zegt het: aan hoop en liefde moet worden gewerkt en doet dat in de lente vol overgave. Een andere bloem die met liefde heeft te maken is *de anjer*: zij voorspelt zelfs pure liefde.

In de zomer bloeien vele bloemen, *stokrozen* groeien in allerlei omstandigheden, dit wijst op ambitie. Als er aan hun voet klaver groeit, betekent dat daarbij ook nog geluk. Spiegel je hierbij aan de *muurbloem* die altijd trouw belooft en je kunt een familiewapen samenstellen. De *korenbloem* met de prachtige koele blauwe kleur wijst op trots en eenzaamheid, combineert moeilijk met andere bloemen. Alleen in het veld is ze te krijgen, ze heeft haar onafhankelijkheid behouden.

De *oostindische kers* voorspelt drama, terwijl de *netel* het met smart moet doen, breng ze niet samen zoals tegenwoordig populair is bij koken met bloemen, het ligt zwaar op de maag.

Een bloem die de laatste jaren erg in opkomst is, is de camelia. Geen wonder want zij staat voor perfectie. Dat kan ook niet anders met zo'n uiterlijk, één bloem is voldoende om weg dromen. Ze is een geduchte concurrent van de roos. Hiervan wordt gezegd dat ze naast perfectie ook symbool staat voor vruchtbaarheid, schoonheid en zuiverheid. Deze associatie wordt afgezwakt door de doornen die duidelijk aanwezig zijn. Witte rozen worden ook nog met Maria en spiritualiteit geassocieerd, zou dat de reden zijn van de vele bruidsboeketten met witte rozen?

Zomer

Schoonheid met camelia's

Lelies, overal waar berouw en troost is.

Oudhollands boeket om te imponeren.

Het is dus niet allemaal romantiek wat er bloeit. Bent u onredelijk behandeld, stuur dan een *gentiaan* (mag ook een kaartje zijn, dat kan het gehele jaar) die zegt: “U bent erg onbillijk”. Wat zou u terugkrijgen? Misschien een *stokroos* die zegt: “Ik buig niet” of een *lelie*: “Ik heb berouw”. Een andere kant is dat lelies verdriet kunnen verdrijven wat hun populariteit bij grafstukken verklaart.

De nazomer en herfst brengen somberder bloemen voort.

De *papaver*, hoewel goed voor de teelt van opium, staat voor slaap en dood: het jaarlijks afsterven van de natuur waarbij niet wordt gerept over vernieuwing. De *chrysantheem* doet het zelfde maar voegt er decadentie aan toe: het kan nu nog. Gelukkig, de *zonnebloem* wijst op de onsterfelijkheid, haar talrijke naar de zon gerichte zaden komen het volgend jaar weer tot leven

herfst

Tegenstellingen zijn inspiratie voor de kunstenaar: slaap en dood naast nieuw leven

In de winter bloeien behalve de *helleboris* (doorzetting en schoonheid) weinig bloemen, maar heeft deze heeft een enorme betekenis. De *toverhazelaar* geeft aan dat de cyclus rond is: hoop.

lange winter

helleborus

Zoveel culturen, zoveel rituelen waarbij bloemen zijn betrokken, al is het maar een verjaardag. Bloemen symboliseren het hoogtepunt van een groeicyclus of een topprestatie. Ze zijn vrucht van de aarde, afhankelijk van zon en regen en daardoor verbonden met het passieve, het vrouwelijke. Ze zijn een uiting van spirituele en metaforische schoonheid. Niet alleen beeldende kunstenaars geven dit weer, dichters kunnen dit ons vertellen, musici spelen het voor, schilders en fotografen geven een eigen kijk. En wij, wij genieten van de vele vormen en soorten zowel in de kunst als live.

En nu de vraag aan u: “Hoe gaat u een volgend (veld)boeket samenstellen?”

W.B. Hartlief-Jansons

Scholekster tellen. Wie doet mee?

Dit jaar geen MUS telling, het tweejarige project is afgelopen. Daarom een nieuw voorstel, komend uit de koker van Herman de Heer. Verleden jaar was het jaar van de scholekster. Daaruit bleek dat er landelijk een enorme achteruitgang is, en dat van de dorps-scholeksters maar weinig jongen tot volwassenheid komen. Daarom stellen wij (Herman de Heer en Herman de Meijer) voor dat u de komende maand(en) scholekster-paartjes binnen de bebouwde kom aan ons doorgeeft. Dat kan het gemakkelijkst via het e-mailadres: ijnleek@home.nl Als iedereen in zijn dorp of buurt doorgeeft waar telkens paartjes scholeksters te zien zijn (denk aan gazons, platte daken, industriehallen), dan komen we echt veel te weten over dit dier in onze (bebouwde) omgeving. De gegevens zenden we dan op het eind van het broedseizoen toe aan SOVON en Vogelbescherming.

Verwondering.

In 2003 is aan de Groevelaan in Leek een vijver gegraven. Het is een langgerekte vijver die voor de bungalows aldaar ligt.

Tot aan de harde grondlaag (leem/keileem) is de aarde weggegraven met een steile oever aan de zuidkant en een glooiende oever aan de noordkant waar de zon op kan schijnen; dit is voor amfibieën, insecten, vissen enzovoort een ideale situatie.

De functie van de vijver is in de eerste plaats opvang van water uit het regenriool van de Euroweg en aanliggende straten, dat bij hevige regenval, als dit riool het water niet allemaal kan afvoeren, afvoert op deze vijver. Het is dus een bergingsvijver.

De vijver kan zijn water dan weer afvoeren naar het parallel aan de vijver gelegen Molenkanaal dat dan weer uitmondt in het haventje van Leek en zo weer verder tot uiteindelijk in de Waddenzee.

In de omgeving van de Groevelaan bestaat dus een scheiding tussen het afvalwater uit de woningen (wc's, wasmachines, spoelwater enz.) en regenwater dat van de daken, tuinen en wegen in het regenwaterriool vloeit.

Dat dit regenwater gewoonlijk minder vervuild zal zijn dan afvalwater is wel duidelijk, het wordt dan ook zonder meer op het oppervlaktewater geloosd. Het putje in de straat is dus zeker niet bedoeld voor waswater en olie van de auto, verfstreken en andere rommel!

Het afvalwater van woningen en bedrijven wordt voordat het op het oppervlaktewater wordt geloosd eerst schoner gemaakt in een rioolwaterzuiveringsinstallatie en dat is een kostbare zaak.

Op Europees niveau worden ook vele afspraken gemaakt om het oppervlaktewater (sloten, kanalen, plassen, meren enz.) in de toekomst schoner te laten worden ten gunste van natuur en milieu. De landen van de Europese Unie verplichten zich door de Europese Kaderrichtlijn Water plannen te maken en deze ook daadwerkelijk uit te voeren; de afspraken zijn bindend .

Naleving van de chemische en ecologische eisen die de KRW stelt zou Nederland jaarlijks zo'n 800 miljoen euro kosten in de periode 2009-2015.

Schoon water levert veel op voor natuur, milieu, recreanten, landbouw, visserij, industrie, drinkwaterbedrijven; uiteindelijk voor alles en iedereen.

De te nemen maatregelen om dit te bereiken zijn o.a. herstel en inrichting van sloten, beken, meren en rivieren. Dit komt bovenop al bestaande kosten voor het waterbeheer, zoals de vernieuwing en verbetering van rioleringsystemen en zuivering. Maar nu terug naar de vijver.

Na de aanleg stroomde deze vol met water uit het parallel gelegen Molenkanaal waar het via een duiker mee verbonden is. Het water was grijs en niet helder van kleur door

stoffen die uit de bodem oplostten. De glooiende zuidoever werd ingezaaid met gras en toen was de aanleg klaar.

Wilde eenden kwamen het water verkennen en zwommen wat rond, er begonnen algen in het water te groeien, het zwevende bodemslib sloeg neer, het water werd helderder en gras en wat andere kruiden ontkiemden in de oever.

In 2004 waren er steeds meer waterplanten in de vijver te zien, soorten die je overal in de omgeving wel kunt aantreffen, maar ook planten die afkomstig waren uit tuinvijvers zoals krulwaterpest, waterlelie en krabbenscheer. Er kwaakten in de zomer wat groene kikkers, er waren al wat posthoornslakken en poelslakken en er vlogen wat libelles. Ook kon je langs de oever wat kleine visjes zien zwemmen. Er kwam dus steeds meer leven in het water.

De daaropvolgende jaren ging het zo verder. Steeds meer planten en steeds meer dierenleven; in 2005 nog een massale bloei van groot blaasjeskruid, maar de jaren daarna niet meer te zien.

Er waren geslaagde broedgevallen van waterhoentjes en wilde eenden, het ijsvogeltje werd gezien op het bruggetje. Er werden grote vissen in het water gezien zoals snoeken en karpers. Ook kleinere vissen zoals voorntjes zag je zwemmen.

In 2007 waren er geen waterslakken meer te vinden maar wel veel groene kikkers (in 2008 weer veel minder). Bruine kikkers zijn niet veel gezien, die zitten overigens wel in de tuinvijvers in de buurt.

Twee keer heeft het water 's zomers heel hoog gestaan; het functioneerde dan effectief als bergingsvijver voor de regenriolering. Dat was dan ook na hevige regenval en na een uur of zes was het peil alweer normaal. Invloed van deze hoge waterstanden met water uit het regenriool op planten en dieren heb ik niet waargenomen.

Maar in de afgelopen winter waarin het weer eens echt gevoren heeft en er een dikke laag ijs op de vijver kwam te liggen heeft zich in dit ecosysteem een kleine tragedie afgespeeld. Door het heldere ijs heen kon je in het water, vlak tegen de glooiende oever aan, onder het ijs vissen zien liggen die heftig water door hun kieuwen pompten om voldoende zuurstof te krijgen.

Het waren zowel grote als kleine vissen; kleine voorntjes enz., karpers van zo'n 40 cm. en snoeken tot wel 80 cm., totaal wel honderd exemplaren.

Toen ik dit zag heb ik eerst nog een aantal dagen met een ijzeren staaf langs de oever gaten in het ijs gemaakt in de hoop dat er zo meer zuurstof in het water zou komen; maar 's nachts voren de wakjes weer dicht en iedere dag zag ik meer dode vissen onder het ijs drijven. En de hongerige reigers zagen de vissen ook, maar konden ze niet verschalken. Uiteindelijk hebben alle vissen in de vijver het loodje gelegd, denk ik, er was geen leven meer te zien.

Nadat het ijs was weg gedooid zag je de dode vissen drijven en de meeuwen pikten er wat vlees uit. Ook heb ik een keer een reiger gezien die een beetje in een dode vis

stond te prikken met zijn lange snavel; ik dacht dat reigers alleen levende prooien aten, het zal de honger nog wel geweest zijn.

Wat mag je nu concluderen uit het bovenstaande relaas? Zeker is dat er te weinig zuurstof in het water was tijdens de ijsperiode. Wat zouden de oorzaken kunnen zijn? Te denken valt dan aan te weinig waterplanten die zuurstof produceren als door de ijslaag geen directe zuurstofopname door het water vanuit de lucht kan plaatsvinden. Ieder najaar worden de waterplanten in opdracht van de Gemeente Leek er uitgehaald. Ook vallen er in de herfst veel

Molenkanaal – hondenuitlaat – de bedoelde vijver

bladeren van de bomen langs het Molenkanaal in de vijver; hoofdzakelijk eikenblad wat looizuren bevat. Boombladeren worden door bacteriën verteerd, ook dat kost veel zuurstof en eikenblad veroorzaakt zurig water.

De waterkwaliteit wordt door heel veel factoren bepaald; om er nog wat te noemen: uitwerpselen van dieren (hondentoilet langs noordoever vijver) , stof en vuil, wegzout, afstervende planten en ga zo maar door.

Ik weet dat er een zuurstofgebrek was voor de vissen tijdens de ijsperiode, dat heb ik gezien, ik kan gissen naar de oorzaken, maar weten doe ik het niet.

Als ik vandaag, 19 maart 2009, naar de vijver kijk zie ik dat de eenden en de waterhoentjes er weer zijn en dat ook de scholeksters weer in de oever prikken. Er zullen ook wel weer vissen komen en misschien ook weer waterslakken.En mogelijk ook weer sterven door veranderingen in het waterecosysteem. Natuur gaat altijd door.

Als u meer informatie wilt hebben over water en ecosystemen kan ik u het boek Vijver, sloot en plas, van uitgeverij Tirion Natuur, ISBN 90-5210-543-X, van harte aanbevelen.

Barend van Barneveld.

ACTIVITEITEN

Vanaf april 2009

Herkenningsstraining dagvlinders

Deze zomer organiseert het Groninger Landschap in samenwerking met de vlinder- en libellenwerkgroep Groningen een herkenningstraining dagvlinders.

De training dagvlinders bestaat uit twee theorieavonden en twee praktijkbijeenkomsten in het veld.

Hiervoor zijn de data voor de theorieavonden 1 en 8 april en voor de veldbezoeken 16 mei en 25 juli in en om Bourtange. De locatie voor de theorieavonden zal na aanmelding aan u worden doorgeven.

Op het moment van verschijnen van de Wielewaal zijn de theorielessen voor deze training al gepasseerd. Heeft u desondanks belangstelling voor deze training, bel of mail in dat geval naar Marije van der Veen; Tel. 050-3135901 of m.vanderveen@groningerlandschap.nl.

U hoort dan of er nog plaats open is.

Slootjesexcursie voor de jeugd, 9 mei.

Op zaterdag 9 mei organiseert IVN-Leek/Nietap zijn jaarlijkse slootjesexcursie. Deze excursie is vooral voor de jeugd, ouders zijn natuurlijk ook van harte welkom. Met schepnetjes en zoekkaarten wordt de inhoud van de sloot onderzocht. Let wel; laarzen zijn nodig!

-Zaterdag 9 mei, 9:30 - ca 11:30 uur

-Verzamelaarsplaats: parkeerplaats voor InformatieCentrum Nienoord.

Dagvlinderexcursie, 9 mei

De Vlinderwerkgroep van IVN-Grootegast e.o. organiseert op 9 mei, 's middags, een dagvlinderexcursie bij Bakkerom.

Bij slecht weer gaat de excursie niet door. Mocht dat het geval zijn, dan staat dat uiterlijk om 12.00 uur op de site van de Vlinderwerkgroep;

<http://home.planet.nl/~lansao1/>

-Zaterdag 9 mei 2009 14:00 uur

-Locatie/vertrekpunt: Bakkerom

12

Plonzenweekeinde, 15 – 17 mei.

Doe mee: kikkers tellen tijdens het Nationale Plonzenweekend 2009! Op 15, 16 en 17 mei aanstaande vindt het Nationale Plonzenweekend plaats. Het wordt georganiseerd door de stichting RAVON (Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland). Iedereen kan meedoen! Het is de bedoeling dat zoveel mogelijk mensen tijdens dat weekend in hun eigen tuinvijver of bij een sloot of plas in de omgeving kikkers, padden en salamanders gaan tellen. Kent u de soorten nog niet zo goed? Geen nood, ook het aantal kikkerplonzen in het water telt mee!

Meedoen? Het tellen van amfibieën is niet alleen leuk en leerzaam, maar levert dus ook veel waardevolle gegevens op en kan tevens bijdragen aan de soortbescherming.

Kijk op www.plonzenweekeinde.nl voor meer informatie. Daar is binnenkort een nieuw telformulier te downloaden inclusief een amfibieën herkenningskaart, maar u vindt er ook informatie over de soorten in Nederland en tips om de tuin amfibievriendelijk in te richten. Alvast veel telplezier gewenst!

- vrijdag 15 t/m/ zondag 17 mei, gehele weekend

Excursie én expositie "Bevervallei", 17 mei

In het gebied ten noorden van de A-7 wordt een cultuurhistorische wandeling met expositie voorbereid, waarbij archeologische aspecten niet ontbreken. Waarschijnlijk krijgt deze activiteit ook een literaire component en er zal werk van een natuurfotoograaf aanwezig zijn. Oudere dorpsbewoners zullen verhalen over het verleden. Het wordt een bijzondere excursie.

Het precieze programma is nog niet bekend, zie daarvoor ook onze site en de regiokranten

-Zondag 17 mei

-Vertrekpunt: plaats en tijd nog onbekend

Zomerfietstocht, 21 juni

Op 21 juni, begin van de zomer, organiseert IVN-Leek/Nietap een zomerfietstocht voor het hele gezin. Het accent ligt op de dan bloeiende planten en bloemen. Deze gezinsfietstocht van ca. 25 km. gaat vanuit Leek richting Peize en de Peizermaden. Er is een plas- en koffiestop.

-Zondag 21 juni, 13:00 – uiterlijk 17:00 uur

-Vertrekplaats: 13.00 uur vanaf het Nienoord InformatieCentrum in Leek.

Vlinderestafette langs het Pieterpad, 22 en 23 augustus

In het weekend van 22 en 23 augustus 2009 zal door een groot aantal vrijwilligers het gehele Pieterpad van Pieterburen in Groningen tot de St. Pietersberg bij Maastricht worden belopen om de dan aanwezige vlinders te inventariseren. De organisatie ligt bij de Vlinderstichting i.s.m. vele partners
Nadere informatie volgt medio 2009.

-Weekend van 22 en 23 augustus 2009

Nationale Nachtvlindernacht 2009, 28 augustus

Op vrijdag 28 augustus vindt voor de 5e maal de Nationale nachtvlindernacht plaats. De organisatie ligt bij de Vlinderstichting i.s.m. diverse partners.
Nadere informatie volgt medio 2009.

-Vrijdag 28 augustus

Nacht van de Nacht 2009, 24 oktober

Het ziet er naar uit dat ook in 2009 IVN-Leek/Nietap actief deel zal nemen aan de Nacht van Nacht. Nadere informatie volgt medio 2009.

-Zaterdag 24 oktober

!!! Aankondiging !!!

Aankomende landschapsgidsencursus Westerkwartier

Landschapsbeheer Groningen en het IVN gaan in de periode 2009-2011 op vier plaatsen in de provincie Groningen aan de slag met het project Gidsen voor Natuur en Cultuur. Het idee erachter is dat het verhaal van Nederlandse landschap, wat bij uitstek een cultuurlandschap is, vaak maar deels wordt gekend en gezien. Het landschap vertegenwoordigt vele ecologische, natuur-, aardkundige - en cultuurhistorische waarden. Maar het landschap is ook de drager van toeristische activiteiten in een tijd waarin ontspanning en recreatie steeds belangrijker wordt. Daarmee is de aandacht voor het landschap ook een onderdeel van lokale en regionale economische versterking.

Onze IVN afdeling hield op 31 augustus 2007 een landschapsymposium en wil hieraan nu een vervolg geven met een cursus landschapsgids.

Een koppeling met het project Gidsen voor natuur en Cultuur ligt dan ook voor de hand.

Een van de manieren om de eigenheid van een gebied te onderstrepen en de toeristische attractiviteit van een gebied te versterken is het begeleiden van het publiek tijdens wandelingen of fietstochten. Door mensen op te leiden tot landschapsgids kan er een betere afstemming van het brede landschapsverhaal met de toeristische sector plaatsvinden, zodat landschap en economie er wel bij varen. In het project worden zoveel mogelijk relevante lokale natuur-, cultuurhistorische - en landschapsgerelateerde organisaties betrokken. De cursus landschapsgids en de methode 'Leesbaar landschap' is op hoofdlijnen ontwikkeld door IVN Nederland en door Landschapsbeheer Nederland. In de cursus landschapsgids worden vrijwilligers uit de natuur en milieusector opgeleid als gids voor een specifiek landschap in dit geval het Westerkwartier. Er is aandacht voor de verschillende elementen in zo'n landschap en hoe het landschap aan de hand van vier verschillende invalshoeken (brillen) gezien of gelezen kan worden. Met de methode 'Leesbaar landschap' wordt objectief naar het landschap gekeken en de samenhang in het landschap gezien.

Doel van deze methode is dat mensen zonder oordeel een gesprek aangaan over het landschap en tot inzichten komen. De vier invalshoeken zijn: ecologie, sociale geografie, seizoen en cultuurhistorie.

Didactische ervaring ('voor de groep staan', beheersing van verschillende overdrachtsmethodieken) is wel vereist, maar evengoed krijgen de cursisten handvatten en handreikingen om een excursie meer kracht bij te zetten of leuker aan te kleden.

De periode van de cursus zal bij voorkeur tussen de 4 en 5 maanden zijn en waarschijnlijk in het najaar beginnen.

De precieze begindatum, de cursuslocatie(s), het maximaal aantal deelnemers en kosten voor deelname zijn op dit moment nog niet bekend.

Via de regionale pers en onze website zullen we u nader informeren zodra deze gegevens bekend zijn.

-september 2009 (o.v.) -Locatie(s) en kosten: nog onbekend.

N.B.1: Tenzij anders vermeldt geldt voor alle IVN-activiteiten dat deze voor IVN-leden, donateurs en adverteerders gratis zijn. De prijzen voor niet leden zijn vastgesteld op €2,00 en voor kinderen tot 12 jaar €1,00.

N.B.2: Bij onze activiteiten zijn honden, ook aangelijnd, i.v.m. eventuele verstoring van vogels en wild niet welkom.

N.B.3: Omstandigheden kunnen invloed hebben op het al dan niet doorgaan of verplaatsen van een activiteit.

Houdt daarom ook de regionale pers, of onze IVN-site, in de gaten.

Natuurvakantie in het Land van Maas en Waal “IVN Zomerweek”

Voor volwassenen, jeugd en jongeren vanaf 5 jaar. Een actieve week waarin natuurbeleving, landschap en cultuurhistorie centraal staan. Ieder jaar doet de IVN zomerweek een mooie plek in Nederland aan. In 2009 het Land van Maas en Waal. Accommodatie in Batenburg: Zie <http://www.kuyperke.nl/> . Samen met lokale (IVN) vrijwilligers wordt een boeiend programma met excursies in de natuur geboden met een speciaal avondprogramma, toegespitst op het thema: **Historisch Natuurlijk**. Voor de jongeren een apart programma met activiteiten onder begeleiding van jeugdleiders.

Land van Maas en Waal

Het Land van Maas en Waal ligt letterlijk tussen de rivieren Maas en Waal. Dijkdoorbraken en overstromingen hebben dan ook duidelijk hun sporen nagelaten in het landschap. Uitkijkend over het water ervaar je de macht en de kracht van het water en het belang van dijken die het gebied moeten beschermen tegen overstromingen.

Recreatiegebied de Gouden Ham

Het vlakke landschap met uiterwaarden, dijken en vele fruitboomgaarden maakt het Land van Maas en Waal tot een walhalla voor fietsers en wandelaars en is ideaal voor spannende struintochten waarbij je van de verharde paden af mag wijken. Aan de zuidzijde ligt recreatiegebied de Gouden Ham waar het zowel op als aan het water heerlijk toeven is. Door modern natuurbeheer wordt hier de rivier meer vrijheid en ruimte gegund, waardoor een van de grootste en ruigste natuurgebieden in Nederland aan het ontstaan is.

Oude ambachten

Het Land van Maas en Waal kent veel kleinschalige bedrijvigheid, waarbij ambacht en traditie een belangrijke rol spelen. De 'Bewaorsminse' zorgen ervoor dat al deze tradities niet verloren gaan.

Samenvattend:

Historisch Natuurlijk

- Rivierenland, land van dijken en uiterwaarden
- Land van stuifduinen en boomgaarden
- Land van kastelen en heerlijkheden
- Land van legenden en bedevaartgangers
- Historische ecologie: de 'tijd' in het landschap

Activiteitenprogramma

Excursies onder begeleiding van lokaal bekende mensen

Ook actief bezig zijn in en met de natuur

Programma vindt plaats tussen 9.45 uur en 16.00 uur met enkele ochtend en avondactiviteiten.

Jeugd (vanaf 14 jaar) volgen een eigen natuur- en cultuurprogramma

Kinderen (5 t/m 13 jaar) volgen onder begeleiding hun eigen natuurprogramma tussen 9.30 uur en 16.00 uur

Kort week overzicht

- Vrijdag 31 juli: iedereen vanaf 16.00 uur welkom op 't Kuyperke bij Batenburg 's Avonds kennismaking
- Zaterdag 1 augustus: verkenning van de omgeving voor alle deelnemers van het kamp
- Volgende dagen is er een gevarieerd programma met diverse excursies in kleine groepen. Op dinsdag "vrije dag", in te vullen naar eigen keuze
- Vrijdag 7 augustus vertrek voor 11.00 uur.

Voor informatie en aanmelden: Herman Offereins e-mail: h.r.offereins@gmail.com
tel.nr. 06 28487015.

Zie ook www.ivn.nl/zomerweek

Nieuwe buren in de natuur. De opwarming van de aarde gaat niet ongemerkt aan de Nederlandse natuur voorbij. Nieuwe plantensoorten, nieuwe insecten, nieuwe ziektenverwekkers. Meestal zijn de nieuwelingen in onze Nederlandse natuur klein en alleen voor geoefende ogen en deskundigen zichtbaar. Een enkele opvallende plant of vlinder springt er uit.

Dat de klimaatsverandering ook voor grotere dieren nieuwe mogelijkheden schept bewijst onderstaand artikel. Ons IVN-lid H.G. de Heer verzamelde vijf vreemde gasten die recent onze provincie bezochten of hier nog steeds zijn.

Vijf vreemde gasten in Zuidelijk Westerkwartier.

Allereerst **'onze' Wallaby**, gezien door Annemieke Temmink bij camping De Watermolen onder Opende. Wallaby, ook wel gespeld als wallabie, is de naam die wordt gegeven aan verscheidene soorten kleine tot middelgrote kangoeroes. Vermoedelijk gaat het hierbij om de Bennett- of roodnekwallaby (*Macropus rufogriseus*) een klein soort kangoeroe uit Oost-Australië. De soort wordt in Europa ook gehouden, vaak op kinderboerderijen, maar ook als huisdier. Deze wallabies gaan slechts sporadisch met andere leden van hun soort om, al zoeken ze heel af en toe ook in grotere groepen hun voedsel. Individuele dieren stampen met hun sterke staart op de grond om de rest van de groep voor gevaar te waarschuwen.

De wallaby gaat 's avonds op zoek naar voedsel en graast vaak de hele nacht tot diep in de ochtend door. Recentelijk zijn er in Nederland aanrijdingen geweest met wallabies, zodat het vermoeden bestaat dat er hier enkele ontsnapte exemplaren vrij rondlopen. Een wallaby wordt 65 cm lang, en heeft een staart van dezelfde lengte. De achterpoten kunnen tot 20 cm lang worden. Deze kangoeroe is een middelgrote soort van 10 tot 20 kg, waarbij het mannetje gemiddeld 13 kg weegt, en het vrouwtje 10,5 kg. In de buurt van Oosterwolde, in Friesland worden ze wel vaker waargenomen. Het zou kunnen gaan om een kleine populatie van circa 10 dieren.

Een bericht uit de krant van december 2005.

Man rijdt kangoeroe dood in Friesland

OOSTERWOLDE - Een 49-jarige automobilist heeft zaterdag nabij het Friese Oosterwolde een kangoeroe aangereden. Het dier overleefde de botsing niet, aldus de politie die niet precies weet waar het dier vandaan komt.

De politie houdt er rekening mee dat in de omgeving van Appelscha een aantal kangoeroes leeft. Enkele jaren geleden is minstens één kangoeroe ontsnapt bij iemand die deze dieren houdt. Sindsdien zouden de dieren zich voortgeplant kunnen hebben. Volgens de politie is dit de derde aanrijding met een kangoeroe in drie jaar. Het ongeval gebeurde rond 17.00 uur zaterdagmiddag op de provinciale weg tussen Makkinga en Oosterwolde. Het dier zat op de weg toen de man in zijn bestelwagen met aanhanger kwam aangereden en hem in zijn koplampen zag. De chauffeur kon een botsing niet voorkomen. Het voertuig raakte licht beschadigd. De kangoeroe eindigde in de kadaverbak van een dierenarts.

Op www.waarneming.nl is onder Soortenoverzicht te zien hoe het met de wallabies sindsdien is verlopen. Totaal zijn er 17 dieren aangemeld, 10 in Friesland (Oosterwolde, Appelscha) en directe omgeving, 4 in Noord-Brabant, 2 in Noord-Holland en 1 in Gelderland.

Het bijzondere is dat de waarnemer uit Friesland melding maakt van gewone bruine wallabies, maar ook van 4 wittige exemplaren.

De Steur van Boerakker gevangen door Robin Scheerhorn uit Lutjegast en René van der Meer uit Doezum.

“Wat hebben we nu aan de haak hangen?”. Dat moeten de jongens hebben gedacht. De twee hadden hun hengeltje uitgewooid in het Dwarsdiep in Boerakker, toen het dobbertje plots met een ferme ruk in de plomp verdween. Na heftige strijd is het dier gevangen en wordt Jan Doevendans erbij gehaald. Terecht merkt Jan op dat dit een (te veel uit de kluiten gegroeide) vijvervis is, die de eigenaar, geheel ten onrechte, plompverloren naar de Matsloot heeft verplaatst. Overigens stelt hij de verkeerde diagnose. Jan denkt dat het geen Steur maar eerder een Sterlet is (*Acipenser ruthenus*), vanwege de witte kleur met name (?). Echter de gewone sterlet is juist pikzwart van boven. Nu is er gelukkig een aardig boekje van de Sportvisserij Nederland met de naam Veldgids van de Nederlandse Zoetwatervissen. Hierin is duidelijk te zien dat de gevangen vis een Russische steur, synoniem de Diamantsteur (*Acipenser gueldenstaedtii*) is. Het gevangen dier meet bijna een meter lang en weegt drieëneenhalve kilo. De vis legt na felle strijd overigens snel het loodje. Nooit meer kaviaar van deze vis dus. Jan zijn reactie is: “Ja, maar goed ook, dat hij dood is, want die exoten verknallen het voor onze eigen inheemse soorten”. Een andere reactie op een hengelsportforum luidt: “Dan denk ik waarom moet dat nu, ging die vis vanzelf dood (kan het me haast niet voorstellen) of is hij gewoon om zeep geholpen of is hij door onkunde dood gegaan? Natuurlijk hoort zo'n vis niet in ons Nederlandse water, maar om hem dan meteen maar dood te laten gaan hoeft dan toch ook weer niet”. Een mooi dilemma.

Als je op You Tube kijkt naar filmpjes waarin Steuren worden gevangen, dan word je wel misselijk van die dierenbeulerij, maar ja anderzijds de dieren horen hier ook niet. En dat alles komt doordat er tegenwoordig jaarlijks tussen de 20.000 en 40.000 jonge steuren opgekweekt worden voor de vijverhandel in Nederland. Onbegrijpelijk blijft waarom men de eigen inheemse steur niet kweekt (de Atlantische steur, *Acipenser sturio*), maar enkel de exoten!!!

Terug naar het dier. De steur is een haaiachtig, oeroud dier zonder schubben, met 5 rijen beenplaten. Hij heeft aan de onderkant een tandeloze, uitstulpbare bek met 4 baarddraden. Van de acipenser-familie worden in de handel voornamelijk de diamantsteur (*guldensaedti*), de Adriatische steur (*naccari*), de sterlet (*ruthenus*), de spitsnuitsteur (*stellatus*) en de witte steur (*transmontanus*) aangeboden. Deze laatstgenoemde, uit Amerika afkomstige, vis kan erg groot worden en kan dus alleen in een grote vijver gehouden worden.

Indrukwekkender is de Beluga steur uit Rusland. Dit dier slaat werkelijk alle records. De grootste zoetwatervis ter wereld kan 100 jaar oud worden, bij een lengte van 8 meter en een gewicht 1.400 kg.

De kaviaarproductie van de Beluga is enorm; 15 % van haar gewicht = 210 kg.

Wilt u meer weten over deze interessante diergroep en over kaviaar kijk dan eens op het CITES douaneboek voor steuren en kaviaar. Google dan op www.cites.org en vervolgens identification guide, afdeling sturgeons en paddlefish met 181 bladzijden info, ook in kleur. Zie vooral blz. 79-89 voor steursoorten en bladzijde 89-93 voor kaviaar

Ook www.vijvervisinfo.net is interessant en zeker de moeite waard om te bezoeken.

De Beverrat van de Matsloot.

Via een boer aan het Hemrik bij Marum hoort Iemie Oldenbeuving van deze "Capibara". Ook iemand uit Boerakker ziet er een bij het dorp. In Nederland zijn er inmiddels zo'n 4.000 gevangen en gedood, want het dier moet en zal worden vernietigd i.v.m. de schade aan waterkeringen en voor onze veiligheid.

De beverrat is een zwaar gebouwd knaagdier met een brede stompe kop. De snorharen worden tot 13 cm lang. Hij heeft een nauwelijks behaarde staart die uitloopt in een punt en die korter is dan het lichaam. De voorpoten hebben klauwen en tussen de tenen op de achterpoten heeft een beverrat zwemvliezen. De achterpoten zijn erg lang (15 cm) De beverrat heeft duidelijk zichtbare snijtanden die oranje van kleur zijn; bij mannetjes donkeroranje en bij vrouwtjes geeloranje. De tepels van de vrouwtjes bevinden zich niet aan de buikzijde, maar aan de zijkant van de rug.

Het dier weegt zo'n 10 kg, bij een lengte van 1 meter, de staart van 40 cm inbegrepen. Mannetjes worden groter en zwaarder dan vrouwtjes. De beverrat leeft in gebieden met water en een rijke oevervegetatie.

Het dier is in de 20ste eeuw vanuit Argentinië/Chili, ingevoerd voor de bontkwekerij. Sindsdien hebben ontsnapte of losgelaten exemplaren zich in het wild kunnen voortplanten. In Nederland kwam hij eerst vooral voor in Limburg. Nu komt het dier overal langs de Duitse grens voor. Daarnaast worden beverratten steeds meer aangetroffen in het binnenland. Friesland, Noord-Holland tellen nog de laagste aantallen.

De beverrat is voornamelijk in de schemering en 's nachts actief. Op het land beweegt hij zich waggelend en langzaam voort. Het is een echte planteneter en daarnaast vreet hij bast van bomen en struiken, waaronder verschillende soorten wilg. Hij eet ook allerlei landbouwgewassen zoals maïs, suikerbiet, wortels, koolsoorten en knollen. Soms eet hij zoetwatermosselen.

In de oever graaft de beverrat gangen met een doorsnede van 20-25 cm en kamers van plusminus 50 cm in doorsnede. Tezamen vormen ze een burcht en die bestaat uit een stelsel van

meestal enkele gangen (maar 5-10 komt ook voor) met daarin één of enkele kamers. De ingangen hiervan liggen meestal op of iets boven de waterspiegel, maar als de beverrat een woning van de muskusrat overneemt, blijft de toegang ook wel onder water liggen.

Bij gebrek aan steile oevers maken beverratten nesten (ook wel legers of hutten genoemd) tussen de vegetatie aan oevers of akkerranden.

De beverrat kan 12 jaar worden, maar meestal halen ze dat lang niet. In populaties die bestreden worden, is er een onnatuurlijk verloop en sterven de dieren vroegtijdig.

In Engeland is het gelukt ze uit te roeien, nu wil Nederland dat succes evenaren. In 2007 werden er bijna 2.000 beverratten gevangen/gedood door muskusrattenvangers en jagers. Dat is vergeleken met de 250.000 muskusratten een klein getal. Groningen geeft daarbij op jaarbasis anderhalf miljoen gulden uit voor de gecombineerde bevermuskusrattenbestrijding. Interessant is de komende proef om in 2 gebieden van Groningen o.l.v. Eddie van Marum, muskusratten 4 jaar lang niet te vangen. De beverrat wordt hier dan ondertussen wel fanatiek bejaagd.

In ons gebied betreft dat het vierkant tussen de A7, het Starckenborghkanaal, Zuidhorn en Hoogkerk. Het tweede gebied is omgeving Oude Pekela.

Het Edelhert van Sebaldeburen.

Zomaar een bericht uit de krant: 17-01-2008

In Friesland zijn gisteravond vijf herten doodgereden. De herten maakten deel uit van een groep van tien herten die diezelfde avond ontsnapt was van een fokboerderij. Tussen Leeuwarden en Drachten staken de herten de weg over ter hoogte van het dorpje Rottevalle. Hierbij keken ze niet goed naar links en naar rechts, waardoor ze de auto's op de weg niet aan zagen komen. Een aantal automobilisten kon de herten niet meer ontwijken. Vijf herten werden aangereden.

De schade aan de auto's en de inzittenden viel mee; er was alleen blikshade. De schade aan de herten was groter. Vier van de vijf aangereden herten waren op slag dood. De vijfde was zo zwaar gewond, dat hij afgemaakt is. Naar de vijf herten die niet aangereden zijn, wordt nog gezocht.

10-10-2008: 11.23:

Vroegere collega Michiel Bus van adviesbureau Aves-Tura uit Sebaldeburen ziet deze achtender (foto op volgende pagina) vanuit zijn woning, zie ook krantenartikel Westerkwartier 2008, nr. 41 bladzijde 15.

17-10-2008 22:02

Een week later, van Matthijs Hummel uit Lettelbert gehoord dat dit dier verdoofd is ter hoogte van de A-7 bij Boerakker.

Wat is er vervolgens gebeurd en wat zegt de Zoogdiervereniging (VZZ) hierover?

Om met het laatste te beginnen

“Er is wat betreft het edelhert en andere grote hoefdieren in Nederland momenteel een nulstandsbeleid.

Dit betekent dat deze dieren alleen “mogen” voorkomen in bepaalde gebieden.

Momenteel is dat voor het edelhert alleen de Veluwe.

Praktisch betekent het dat als er ergens anders edelherten opduiken de betreffende provincie meestal direct een afschotvergunning geeft als die aangevraagd wordt.

Op dit moment heeft de Zoogdierverseniging VZZ nog geen “officieel” standpunt over de omgang met grote hoefdieren in Nederland.

Omdat steeds meer hoefdieren zelfstandig opduiken buiten de officieel aangewezen gebieden zijn we wel bezig een uitgebreid standpunt te formuleren over hoe wij vinden dat hier mee omgegaan moet worden.

Als zoogdierverseniging houden wij ons bezig met populaties van in het wild levende

zoogdieren in Nederland en niet met individuele dieren zoals het hert in Groningen of de herten op Terschelling.

De edelherten op Terschelling zijn overigens met opzet vrijgelaten, voor de grap, mijns inziens een hele slechte manier om zo met levende dieren om te gaan.

Het edelhert in Groningen zou uit Duitsland kunnen komen, maar kan ook heel goed ontsnapt zijn uit een van de Nederlandse hertenkwekerijen.

Ik hoop hiermee voor dit moment je vragen beantwoord te hebben.

Zodra we ons standpunt geformuleerd hebben zullen we dit in de media en op onze website duidelijk kenbaar maken”. Tot zover de VZZ.

Nu de Inspecteur Groene wetten van de provincie Groningen, Herman Jansen, maar eens bellen. De provincie weet van niks, ook de politie heeft geen weet van afschot van een Edelhert bij Boerakker. Maar zojuist blijkt dat de eigenaar van het Edelhert waarschijnlijk uit Drogeham komt, daar is in april een edelhert ontsnapt en in de paar maanden daarop volgend resp. terug gezien in Schuilenburg, Rottevalle en Harkema. Het dier is dus vanaf juli tot oktober nergens meer gezien, maar is waarschijnlijk de grens met Groningen overgestoken.

Tot besluit hierbij het provinciale lijstje Vogelvrij Verklaarde dieren: Beverrat, Nijlgans, Canadese Gans, Ree, Damhert, Rosse Stekelstaart, Edelhert, Siberische Grondeekhoorn, Grauwe Gans, Verwilderde Duif, Knobbelzwaan, Verwilderde Kat, Konijn, Verwilderde

Nerts, Marterhond, Wasbeer, Muntjak, Wild zwijn, en Muskusrat. Één telefoontje geeft meestal ontheffing en schieten maar!

Odiellus spinosus. Een zeldzame hooiwagen.

Door schrijver dezes zelf ontdekt in zijn tuin te **Enumatil**. Op waarneming.nl is te zien, onder Soortenoverzicht, dat er slechts 7 observaties tot nu toe in Nederland zijn doorgegeven.

In Europa leven er een dertigtal hooiwagensoorten (*Opiliones*).

Hooiwagens hebben een ovaal lichaam en zijn ongeveer 9 mm lang. In tegenstelling tot de spinnen hebben ze géén achterlichaam met een kop-borststuk. Hooiwagens lijken wel wat op spinnen, maar ze zijn dus anders. Het zijn wel spinachtigen met acht poten, maar hun lijf is niet in twee duidelijke onderdelen opgedeeld. Het lichaam bestaat uit één stuk: er valt kop noch staart aan te ontdekken en dat is een groot verschil met de insecten, spinnen en schorpioenen. Boven op het lichaam zitten twee ogen die zijwaarts kijken, deze staan altijd op een soort verhoginkje. Hooiwagens zien er onder de binoculair uitzonderlijk prehistorisch uit, met ribbels, stekels en hoornplaten zoals varanen en krokodillen die hebben.

*De kop van
Odiellus, let op de 3
hoortjes en de
ogen op de bult.*

Ze worden vaak verward met de trilspinnen (*Pholcidae*), die we kennen uit onze badkamers.

Opiliones hebben geen gifklieren, maar wel klieren die een heldere, stinkende vloeistof aanmaken, waarmee ze aanvallers proberen af te schrikken, maar waarmee ze

tevens onderling kunnen communiceren. Ook hebben ze geen klieren om spinsel te produceren. Ze leven van allerlei afval zoals dode dieren, excrementen zoals vogelpoep, plantenresten en schimmels, maar ook van kleine insecten en spinnen. Ze zijn meestal gedurende de nacht actief. Overdag zijn ze te vinden op muren, oude boomstammen of onder stenen. Hier scharrellen ze op hun lange, breekbare poten heen en weer. Om hun prooi te vangen rennen ze er achteraan. Bij het eten vindt er eerst een uitwendige vertering plaats. De hooiwagen produceert een verteringssap, waardoor de buit vloeibaar wordt. Als dit het geval is, kan het worden opgezogen. Als het niet lukt om aan een aanvaller te ontkomen hebben ze er geen probleem mee om een (nog bewegende) poot achter te laten. Veel langpootmuggen doen dat ook en hagedissen passen dezelfde truc toe met hun staart. De meeste hooiwagens hebben lange poten, tot wel 16 cm lang. , maar er zijn er ook met 'gewone' poten. Een hooiwagen kan bijna alle poten kwijtraken: op drie benen kan hij nog lopen! Er is enig verschil van mening over waar de naam hooiwagen vandaan komt. Volgens sommigen doet het dier erg denken aan de ouderwetse karren waarmee het hooi in de herfst werd binnengehaald (de letterlijke hooiwagens, *Harvestman* in het engels). Die karren hadden heel hoge wielen. Anderen zeggen dat de naam komt door het tijdstip waarop de meeste hooiwagens volwassen zijn en erg gaan opvallen: in de hooitijd.

De hooiwagen die het meest voorkomt in de tuin is de Gewone hooiwagen (*Phalangium opilio*). Hij leeft op vochtige plaatsen, in kelders, op bomen, in het struikgewas en tussen afgevalen bladeren.

Trouwens, niet alle hooiwagens zijn volwassen in de hooitijd. *Rilaena triangularis* bijvoorbeeld zie je alleen in het voorjaar. Veel hooiwagens zijn moeilijk te identificeren, maar *Dicranopalpus ramosus* is heel erg herkenbaar. Hij zit meestal ergens plat tegenaan, met zijn poten helemaal recht uitgestrekt links en rechts en zijn lange vertakte palpen vóór zich uit. Deze palpen worden gebruikt als een soort smaak- en geurorgaan. Het is een wat kleinere hooiwagen die vaak op muren en boomstammen wordt aangetroffen.

En dan nu *Odiellus spinosus*.

Hooiwagens zitten niet alleen op stammen, wanden en muren. Veel soorten leven op de grond. Die soorten hebben meestal veel kortere poten en zijn dan ook vaak niet in één oogopslag als hooiwagens te herkennen. De meeste van die grondbewoners zijn jagers. *Odiellus spinosus* is zo'n forse, kortbenige soort die in ons land zelden gevonden wordt in zonnige tuinen, heideterreinen, duinen met kruipwilgvegetaties en zandige, open wegbermen. Het dier voedt zich voornamelijk met spinnen en mijten en is bezig met een opmars vanuit Zuid-Europa. Onlangs is de eerste Odiellus in Denemarken gesignaleerd. De waarneming in Enumatil is toch wat uitzonderlijk, het dier kan kennelijk ook op klei en klei op veen voorkomen. Let wel, het dier is hier op eigen kracht gekomen

Naschrift:

Dit zijn niet zomaar wat leuke waarnemingen van exoten. Er ligt een belangrijk aspect van dierenleed achter verscholen.

- a. De wallabies mogen afgeschoten worden of sterven in het verkeer.
- b. De tienduizenden steuren mogen lukraak gekweekt worden voor onze tuinvijvers, waarna de dieren worden "uitgezet" en onder groot leed worden gevangen en gedood door "sportvissers". Onze eigen Atlantische steur wordt vreemd genoeg niet gekweekt.
- c. Er is een niets ontziende jacht op muskusratten en beverratten, met grote onbedoelde bijvangsten en "onmenselijke of ondierlijke" vangmethoden, gepaard met langdurige doodstrijd.
- d. Het edelhert wordt zonder enig probleem afgeschoten. Ook al ben je geen exoot en kom je op eigen krachten weer terug in het 'vaderland'. De provincie, de politie en de eigenaar treffen in dit geval geen blaam. Iemand anders heeft het Edelhert geschoten.
- e. De hooiwagen, *Odiellus spinosus*, een echte exoot, ontspringt de dans, omdat niemand er op let en er geen schade van bekend is.

H. G. de Heer

Excursie langs het Molenkanaal, 21 maart

Erg veel ruimte biedt deze Wielewaal niet meer voor een uitvoerig artikel over het Molenkanaal.

Daarom beperk ik me tot een kort stukje geschiedenis en een foto. De Nienoordse verving in de 17e eeuw was erg afhankelijk van de aanwezigheid van voldoende (vaar)water in de kanalen. Door de hoge ligging van het veen en ondoelmatige en ondeskundige kanalengraverij was dit een groot probleem.

Eind 17e eeuw schreven de heren van Nienoord een prijsvraag uit om een oplossing hiervoor te bedenken. Welgeteld één oplossing werd aangedragen. In 1803 kwamen de veenbazen Louwes en Hummel met het plan om een kanaal vanuit het Leekstermeer naar de veengebieden aan te leggen. Met behulp van drie windwatermolens werd het water vanaf 1805 m.b.v. een vijzel omhoog gemalen om aldus een continue wateraanvoer in de kanalen te garanderen. Dit kanaal, nooit breder geweest dan een forse sloot, is het Molenkanaal.

Molenkanaal bij de Tolberterstraat

H. de Meijer

AGENDA samenvatting

Zaterdag 16 mei en donderdag 25 juni
Herkenningstraining dagvlinders

Zaterdag 9 mei, 9.30-11.30 uur
Slootjesexcursie voor de jeugd.

Zaterdag 9 mei
Dagvlinderexcursie

Vrijdag / zondag 15 t/m 17 mei
Plonzenweekeinde

Zondag 17 mei,
Excursie door de “Bevervallei”

Zondag 21 juni, 13.00 – 17.00 uur
Zomerfietstocht

Weekend 22/23 augustus
Vlinderestafette langs Pieterpad

Vrijdag 28 augustus
Nationale nachtvlindernacht.

Zaterdag 24 oktober
Nacht van de Nacht

!!! Aankondiging !!!
Aankomende landschapsgidsencursus Westerkwartier